

РЕЦЕНЗИЯ

относно: процедура за защита на дисертационен труд на задочен докторант Васил Василев Стоянов, на тема “Теория на потребителския избор-модел с насищане на потребителските желания и ново продуктово развитие” за придобиване на образователната и научна степен “доктор” по професионално направление 3.8 Икономика

от проф. д-р Стефан Христов Петранов, заемащ длъжността “професор” в Катедра Икономика на СУ “Св. Климент Охридски”, член на Научното жури, изготвящ рецензия по решение на Научното жури от заседание, проведено на 23.10.2018г.

1. Данни за дисертанта

Васил Стоянов е зачислен на задочна докторантура по професионално направление 3.8. Икономика (Политическа икономия) на 01.02.2014г. към Катедра Икономика на Софийския Университет Св. Климент Охридски със Заповед на Ректора на СУ РД 20-179 и е отчислен с право на защита поради изтекъл срок на 01.02.2018г. със Заповед на Ректора на СУ РД 20-555. От зимния семестър на учебната 2014-2015г. е асистент към катедра „Икономика” при Стопанския факултет на СУ, водещ семинарни занятия по дисциплините „Микроикономика” и “Обща икономическа теория”. От представената в документацията по процедурата на защита автобиография се вижда, че има извън преподавателската си дейност Васил Стоянов има и професионален опит като банков служител, консултант и административен служител в различни организации.

От представените документи се вижда, че Васил Стоянов отговаря на изискванията на чл. 63. ал. (1) от ПРАВИЛНИКА ЗА УСЛОВИЯТА И РЕДА ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА НАУЧНИ СТЕПЕНИ И ЗАЕМАНЕ НА АКАДЕМИЧНИ ДЛЪЖНОСТИ В СУ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ”.

2. Общо представяне на дисертационния труд

Дисертационният труд съдържа заглавна страница; съдържание; увод; изложение с три глави; заключение - резюме на получените резултати; библиография и четиринадесет

приложения с първични данни, с резултати от иконометрични тестове, както и с дескриптивни статистически показатели.

3. Преценка на структурата и съдържанието на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд има структура и съдържание, отговарящи на изискванията на монография. Той е в достатъчно голям обем и съдържа оригинални разработки на автора. Има научноприложно решение, свързано с анализирането на емпирични факти и извеждането на емпирични доказателства в потвърждение на теоретичните разработки на Pasineti и Savioti, които твърдят, че насищането на потреблението се избягва при наличието на ново продуктово развитие. Тази проблематика е фундаментално свързана и с въпросите за икономическия растеж, за неговите фактори, източници и граници и поради това е една от постоянно актуалните в икономическата наука.

От текста си личи, че докторантът познава много добре релевантната икономическа литература (чуждестранна и българска) и има сериозни теоретични познания по изследвания въпрос. Представените емпирични резултати говорят красноречиво за възможностите му да провежда самостоятелни емпирични изследвания. Като цяло работата е добре структурирана, подходът е от общата теория към методиката и конкретното приложение. Изложението е последователно, логически свързано и илюстрирано с множество таблици, графики и приложения.

Глава Първа на предложения труд е посветена предимно на теоретичната постановка на разглеждания въпрос, което е логично. Направен е преглед на голям обем специализирана научна литература, проследена е еволюцията на разбиранията в теорията на потребителския избор, коментирани са емпиричните резултати на други автори, изследвали въпроса за насищането на потреблението.

Във Втора глава се излага методологията на изследването. Изложението в тази глава представлява аргументиране на използвания впоследствие научен инструментариум, както и описание на данните, които са предмет на анализ. Авторът излага основните постановки и свойства на многофакторния регресионен анализ, на теста на Грейнджър за наличие на причинно-следствена връзка и на тестовете за стационарност. Обяснени

са източниците на данни за изследването и критериите за избор на продуктите, чието потребление се анализира. Дискутирани са ограниченията и обхвата на изследването.

Трета Глава представлява същината на предлагания труд. Тя излага резултатите от емпиричните изследвания на автора, обобщава ги и чрез нея се аргументират изводите на дисертанта. В нея се стига до извода, който потвърждава изследователската хипотеза на дисертанта, че до избягване на насищане на потреблението чрез ново продуктово развитие се стига, когато фирмите в даден сектор инвестират, както в научно-изследователска и развойна дейност (НИРД), така в нови производствени мощности.

В Заключението са изредени основните приноси на дисертационния труд и са описани накратко възможни насоки за последващи изследвания в тази област. Дискутирана е също така практическата приложимост на емпиричните резултати от изследването и негови потенциални потребители.

С достигнатите в труда си резултати докторантът показва в общ план възможността си да провежда икономически изследвания, да борави с емпирични данни и да достига до определени изводи. Дисертацията е представена коректно чрез автореферата.

4. Научни и научно-приложни приноси

Дисертационният труд има приноси предимно в теоретичен план. Бих открил концептуалното свързване на ненаситеността на потреблението с инвестициите в НИРД и в нови производствени мощности, наред с емпиричните доказателства за наличието на такава зависимост. Получените резултати обогатяват теорията за поведението на потребителите и теорията за икономическия растеж.

Не приемам всички приноси, изложени от автора в Заключението на предложения труд, по-специално Принос №6. Причините да не приемам този принос са изложени в Раздел 6 на рецензията.

5. Публикации и участие в научни форуми

Основните резултати от дисертационния труд са апробирани в научната общност чрез различни научни форуми. В автореферата към проекта за дисертация е представен списък с общо 5 самостоятелни публикации на докторанта, съдържащ 3 публикации по

темата на дисертацията и 2 други публикации. Две от публикациите по темата на дисертацията са в авторитетни български научни списания, а една е в сборник с доклади от международна конференция организирана от СУ и УНСС.

6. Критични бележки и препоръки

Основната ми критична бележка е свързана с Принос 6, изложен в Заключение на дисертационния труд. Твърдението в него е, че „... принос ... е извеждането на емпирични доказателства, че фирмите в даден отрасъл реагират на конкуренцията, измерима като брой на фирмите в отрасъла, като извършват инвестиции за НИРД“. Причините да не съм съгласен с това твърдение са следните:

- Първо, твърдението е твърде обобщено, което не съответства на резултатите, изложени в дисертационния труд. От разглежданите в изследването общо 12 групи стоки и услуги на допълнителен регресионен анализ са подложени 5 и от тях само за 3 е установено статистически значима връзка между броя на фирмите и размера на инвестициите в НИРД (стр. 87-89). Т.е. може да се говори за наличие на връзка между тези показатели в някои случаи, за някои отрасли но не може на тази основа да се прави обобщение, както е формулировката на дисертанта.
- Втората причина е в характера на връзката между брой предприятия и инвестиции в НИРД там, където такава е установена. Авторът тълкува тази връзка като „реакция“ на фирмите. Но за да може да се определи една величина като „реакция“ трябва да има модел със съответни лагове. Необходимо е инвестициите в НИРД да се разглеждат с определени лагове, за да могат да се тълкуват именно като „реакция“, т.е. измененията в броя на фирмите трябва да предхождат във времето инвестициите в НИРД, за да бъдат последните реакция на първите. В изложението е идентифицирана връзка между „едновременните“ стойности на броя на фирмите и инвестициите в НИРД. Това дава основание да се говори за определена връзка между тези показатели, но такава връзка може да се дължи на различни фактори, включително и на влияние на трети фактори върху двата показателя и сама по себе си не е достатъчна да се твърди наличието на „реакция“.

От горното следва и моята препоръка. Мисля, че по-разширено и по-задълбочено изследване на зависимостта между брой на фирмите и инвестиции в НИРД (евентуално

с лагови модели) би допринесло за по-доброто изясняване на зависимостите между тях и за по-точни изводи. Отделно от това, бих препоръчал, също така и по-широко отразяване и използване на публикации на български автори, защото представената библиография на български език е твърде оскъдна.

Независимо от направените критични бележки, считам, че те не накърняват останалите резултати на дисертанта и че могат да се разглеждат като препоръки за бъдеща негова работа, ако той продължи научните си изследвания в тази област.

7. Въпроси към дисертанта

За по-пълноценното осмисляне на резултатите от предложения труд, мисля, че ще е полезно дисертантът да отговори на следния въпрос:

1. Как вижда авторът на дисертационния труд връзката между резултатите от неговите изследвания и теорията за икономическия растеж? Какви преки изводи могат да се направят от тях за теорията и практиката на икономическото развитие?

8. Заключение и предложение

На базата на постигнатите резултати в дисертационния труд на докторанта Васил Василев Стоянов считам, че той отговаря на критериите и изискванията за присъждане на степен “доктор”, залегнали в чл. 63. ал. (1) от ПРАВИЛНИКА ЗА УСЛОВИЯТА И РЕДА ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА НАУЧНИ СТЕПЕНИ И ЗАЕМАНЕ НА АКАДЕМИЧНИ ДЛЪЖНОСТИ В СУ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ”. Изразявам моето положително мнение за присъждането на образователната и научна степен “доктор” на Васил Василев Стоянов.

София, 19.11.2018 г.

ЧЛЕН НА НАУЧНОТО ЖУРИ:

Проф. д-р Стефан Петранов